

Familjecentral i Hammarkullen

Rapportering av uppdrag om att se över förutsättningar
för en nyetablering

2023-03-27

Innehåll

1	Inledning	3
2	Sammanfattning.....	4
3	Intresse och förutsättningar för samverkan och samlokalisering.....	4
3.1	Göteborgs Stads parter	5
3.2	Regionens parter	5
3.3	Lokalmässiga förutsättningar i området	6
3.4	Politisk dialog	6
3.5	Sammanfattning av intresse och förutsättningar	6
3.6	Förslag på vidare hantering	7
4	Behov och önskemål hos befolkningen.....	7
5	Beskrivning av områdets socioekonomi och demografi	8
5.1	Hammarkullen förr, nu och framåt.....	8
5.2	Socioekonomi och hälsa.....	9

1 Inledning

Socialförvaltningen Nordost och förskoleförvaltningen har tillsammans tittat på förutsättningarna för att starta planering av en blivande familjecentral i Hammarkullen. En familjecentral är en samlokaliserad verksamhet som minst består av barnmorskemottagning (BMM), barnhälsovård (BVC), öppen förskola och socialtjänst med inriktning mot förebyggande arbete. Om inte samlokalisering är möjlig för alla parter kan en familjecentralsliknande verksamhet¹ vara ett alternativ, där samverkan sker utan samlokalisering av barnmorskemottagningarnas verksamhet. Resultatet av uppdraget redovisas i denna rapport tillsammans med förslag till vidare hantering.

¹ Ny definition av familjecentralsliknande verksamhet kommer att komma i det nya Läns gemensamma samverkansavtalet för familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter under förutsättning att beslut om avtalet tas under 2023.

2 Sammanfattning

Socialförvaltningen och förskoleförvaltningen har tillsammans fått ett uppdrag från respektive nämnd att se över förutsättningarna för att starta en familjecentral i Hammarkullen i samband med planerade om- och nybyggnationer i området. Dialoger har förts med företrädare för stadens verksamheter, regionens mödra- och barnhälsovård samt med lokalplanerande funktioner. Förvaltningarna kan konstatera att det finns intresse hos alla parter, utom barnmorskemottagning, att vara samlokaliserade i en familjecentralsliknande verksamhet i Hammarkullen. Det finns också lokalmässiga förutsättningar för detta.

Varje familjecentralsuppstart är unik och i detta fall är det uppstart med en vårdaktör som inte redan finns i området som ger unika förutsättningar. Regionens Krav och kvalitetsbok², anger att vårdgivare som är intresserad av att starta verksamhet ska ansöka om detta. Ansökan ska godkännas av politiken inom tre månader och därefter ska verksamheten starta inom senast sex månader. Innan dess finns alltså ingen garanti för att vårdaktören ska få starta verksamhet. Den förhållandevis korta ledtiden påverkar således möjligheterna till samlokalisering då en större om- eller nybyggnation är aktuell så som i detta fall. Detta innebär att i dagsläget är Västra Götalandsregionen (VGR) inte beredda att gå vidare i en gemensam uppstartsprocess då de ännu inte vet om de kan starta och med vilken vårdgivare, offentlig eller privat

Barnmorskemottagningen uppger att det saknas förutsättningar i nuläget för att starta ytterligare verksamhet i området kring Angered men att de vill medverka i samverkan om de får ett uppdrag från regionen.

Förvaltningarna ser att frågan kring en familjecentralsliknade verksamhet behöver mer tid för dialog och vidare utredning på alla nivåer och mellan berörda parter. I dagsläget är det oklart hur en formaliserad samverkan i en gemensam uppstartsprocess kan se ut.

3 Intresse och förutsättningar för samverkan och samlokalisering

Uppdragstagarna har haft dialoger med verksamhetsföreträdare och olika stödfunktioner från stad och region samt med lokalplanerande förvaltning och politiker. Syftet har varit att ta reda på parternas förutsättningar och intresse för samverkan och samlokalisering i Hammarkullen. Sedan uppdraget påbörjades under hösten 2022 har dialogen utvecklats och ett gemensamt intresse har visat sig från alla parter. Däremot är det oklart hur den fortsatta uppstartprocessen kan se ut.

² Krav- och kvalitetsbok Vårdval Vårdcentral 2022/2023 (vgregion.se)

3.1 Göteborgs Stads parter

Öppen förskola: Befintlig öppen förskola på Bredfjällsgatan 46 önskar få möjlighet till samlokalisering i en familjecentral. Nuvarande verksamhet ligger i bottenplan av en större fastighet nära Hammarkullens centrum. Verksamheten ser positivt på att få en mer central och tillgänglig placering i området där lokalen är mer synlig och förbipasserande kan fångas upp. Befintlig öppen förskola förväntas få ett ökat antal besökare via den lotsning till verksamheten som framför allt barnhälsovården kan möjliggöra i högre utsträckning när man är i samma lokal. Öppen förskola är en relativt okänd verksamhet för familjer från utomeuropiska länder, medan den i Sverige är en viktig verksamhet som fungerar som första del i utbildningskedjan och som ingång till ordinarie förskola, varför en fysisk lotsning in till verksamheten är av största vikt.

Förebyggande socialtjänst: Socialtjänsten har inga egna lokaler i området, men finns regelbundet på plats i den öppna förskolans lokaler. Att vara en del av en familjecentral skulle stärka möjligheterna att öka tilliten för socialtjänstens erbjudande om tidigt stöd till barn och familjer i området. Förebyggande socialtjänst vill ingå i en samlokalisering.

3.2 Regionens parter

Barnmorskemottagning: Den närmaste befintliga barnmorskemottagningen ligger i Angereds centrum. Mottagningen möter varje år ca 700 gravida kvinnor och har nio barnmorskor anställda. Mottagningen samverkar med de familjecentralsliknande verksamheterna i Hjällbo, Lövgärdet och Angereds centrum. Parten anger att det saknas förutsättningar att öppna en mottagning i Hammarkullen, och meddelar att former för samverkan med en ny familjecentralsliknande verksamhet i Hammarkullen får försöka hittas om det kommer ett uppdrag från regionen.

Vårdcentral inklusive BVC:

Regionen har för avsikt att starta en ny vårdcentral inklusive barnavårdscentral i Hammarkullen. Närhälsans styrelse skrev under hösten en avsiktsförklaring med fastighetsägaren Göteborgs Stads Bostadsaktiebolag. Den utgör en förpliktelse mellan parterna att ha som målsättning att förhandla för att upprätta ett hyresavtal där hyresgäst är Närhälsan och hyresvärd är Bostadsbolaget. Det betyder att fastighetsägaren tar med lokalbehov för sådana verksamheter i utformningen av det nya Hammarkulletorget. I början av 2023 påbörjades dock en diskussion om andra lokaler än nybyggen som skulle kunna inrymma en vårdcentral i Hammarkullen. Dock är inga beslut om att starta en vårdcentral tagna. I regionens Krav och kvalitetsbok anges att vårdgivare som är intresserad av att starta verksamhet ska ansöka om detta. Ansökan ska godkännas av politiken inom tre månader och därefter ska verksamheten starta inom senast sex månader. Innan dess finns alltså ingen garanti för att vårdaktören ska få starta verksamhet. Den förhållandevis korta ledtiden påverkar således möjligheterna till samlokalisering då en större om- eller nybyggnation är aktuell så som i detta fall. Detta innebär att i dagsläget är Västra Götalandsregionen

inte beredda att gå vidare i en gemensam uppstartsprocess då de ännu inte vet om de kan starta och med vilken vårdgivare, offentlig eller privat.

3.3 Lokalmässiga förutsättningar i området

Hammarkullen är ett av de prioriterade områden i Göteborgs stad som under kommande år ska genomgå stora förändringar, ett syfte är att få bort området från polisens lista för särskilt utsatta områden. Att det sker om- och nybyggnation i Hammarkullen är en unik chans att utforma ändamålsenliga lokaler i samverkan. I uppdraget har lokalmässiga förutsättningar undersökts, dels om ett nybygge skulle kunna inrymma en familjecentral, dels om befintliga byggnader skulle kunna byggas om för att bli ändamålsenliga.

Initialt var det aktuellt med en eventuell familjecentral i kommande nybyggda lokaler i Hammarkullen. Under arbetets gång har ytterligare möjligheter utretts tillsammans med parter från region och fastighetsägare. En möjlighet att bygga om och tillhandahålla lokal för samlokalisering i den byggnad som kallas Hammarhus har dykt upp under början av 2023.

Fastighetsägaren för Hammarhus bestämde i samråd med parterna att de skulle se över huruvida den befintliga lokalen skulle kunna byggas om och justeras för att kunna utgöra en vårdcentral inklusive BVC. Detta alternativ är möjligt för att även inrymma kommunens del av en familjecentral. En etablering i Hammarhus kommer att kunna ske cirka 3-4 år tidigare än en eventuell etablering i det nybyggda området och innebär en möjlighet till start kring år 2025/2026. Huset kommer att genomgå en omfattande renovering och dessutom få en ny fasad.

3.4 Politisk dialog

Uppdraget från Göteborgs stads nämnder stämde av på ett politiskt dialogmöte mellan Socialnämnd Nordost och Hälso- och sjukvårdsnämnd Göteborg den 28 oktober 2022 gällande gemensamma samverkansavtal mellan parterna. Vid detta möte informerade uppdragstagarna om att det vore värdefullt med en politisk avsiktsförklaring från Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen, om en gemensam ambition att starta en familjecentral för att säkra möjligheten till lokal i den kommande detaljplanen som just nu arbetas fram. På dialogen togs initiativ att bjuda in berörda politiska nämnder till en dialog. De nämnder som berörs är Närhälsans styrelse, förskolenämnden och socialnämnden Nordost. Stora delar av dessa nämnder byttes ut efter valet 2022 och en dialog har inte kommit till stånd.

3.5 Sammanfattning av intresse och förutsättningar

Varje familjecentralsuppstart är unik och i detta fall är det uppstart med en vårdaktör som inte redan finns i området som ger unika förutsättningar. Det finns en uttalad vilja att samverka mellan parterna. BMM anger att de dock inte

vill delta i samlokalisering varför en familjecentralsliknande verksamhet är det som är aktuellt i Hammarkullen. I dagsläget är det dock oklart hur en gemensam uppstartsprocess kan fortsätta. Grundförutsättningar som behöver vara på plats först är:

- Tydlig markering (exempelvis en avsiktsförklaring) från parterna om gemensam viljeinriktning
- Politiska beslut i respektive nämnder³ om att ge varje förvaltning i uppdrag att inleda en förstudie i syfte att starta en familjecentral.
- Beslut om etablering av en vårdcentral/BVC från politisk nämnd och beviljad ansökan om uppstart.

Kommunens verksamheter har större vinster av att vara samlokaliserade med regionens verksamheter än BMM och BVC har, då dessa är kallelseindrivna verksamheter som därmed har ett högt besöksantal, medan öppen förskola och socialtjänst är öppna insatser utefter behov och önskemål. En samlokalisering ökar möjligheterna att nå fler familjer, ge fler familjer möjlighet till tidigt stöd samt gynnar och utvecklar samverkan mellan professionerna. Områdets socioekonomi och hälsoutfall, motiverar en etablering av denna verksamhet. Planerad om- och nybyggnation av området är en möjlighet som inte kommer att komma tillbaka vilket motiverar en etablering. Att använda och bygga om befintliga lokaler i området gör att tidsplanen förkortas med cirka 3-4 år vilket får anses positivt för befolkningen och verksamheterna.

3.6 Förslag på vidare hantering

är att be om ett förnyat uppdrag från förskolenämnd respektive socialnämnd om förlängd tid för utredning samt att på olika nivåer ha dialog mellan parterna om möjligheterna till gemensam uppstartsprocess av en eventuell familjecentral.

4 Behov och önskemål hos befolkningen

Under genomförandet av uppdraget har socialförvaltningen Nordost och Förskoleförvaltningen involverat lokala hälsoguider för att hjälpa till att föra samtal med befolkningen. Under fyra veckor har sex hälsoguider haft i uppdrag att prata med boende i Hammarkullen. Hälsoguiderna har bred språkkompetens och i detta uppdrag har samtal förts på framför allt somaliska och arabiska. Totalt har de pratat med 140 unika individer. Hälsoguiderna hade dessutom uppdraget att i samband med samtal, berätta om och lotsa till den befintliga öppna förskolan i Hammarkullen.

Överlag var respondenterna mycket positiva till att det sker en utveckling i Hammarkullen och man värderade särskilt högt att regionens verksamheter ska finnas på plats i lokalsamhället, så som vårdcentral, BVC, tandvård och mödravård. Merparten svarade att öppna förskolan, medborgarkontor, bibliotek och föräldrastödjare/ familjerådgivning är viktiga verksamheter för familjer.

³ Socialnämnd nordost, förskolenämnd, styrelsen för närhälsan

Samlokalisering lyftes fram som särskilt viktigt. Orsaker till detta angavs vara att familjer har många barn och ont om tid för att ta sig runt till olika ställen samt av ekonomiska skäl då spårvagnsbiljetter inte behöver lösas.

I hälsoguidernas samtal med invånare framkom att det finns en stor misstro till socialtjänsten, och även till andra offentliga verksamheter så som öppna förskola och regionens verksamheter. Denna del tog stort utrymme av samtalen och det var väldigt tydligt att oro och bristande tillit var omfattande hos många familjer de mött. De möttes också av brist på kunskap om vilket erbjudande om stöd som går att få från de olika verksamheterna. En samlokalisering av verksamheter i en familjecentral möjliggör tidigare insatser och lotsning mellan verksamheter.

5 Beskrivning av områdets socioekonomi och demografi

5.1 Hammarkullen förr, nu och framåt

Hammarkullen ligger i Nordöstra Göteborg och har en befolkning på ca 8000 invånare. Hammarkullen är ett av Göteborgs miljonprogramsområden och byggdes huvudsakligen under åren 1968-1970. Det är ett barnrikt område och en hög andel är födda i utlandet eller har utländsk bakgrund⁴. Bebyggelsen är mestadels flerbostadshus och trångboddheten är stor.

På det lokala torget finns ett mindre utbud av småskalig handel, det finns bibliotek, mötesplats för unga och äldre, Folkets hus, simhall med mera. En populär mötesplats för barnfamiljer är Hammarkullens parklek som är en bemannad lekplats i anslutning till Hammarkulletorget. På samma plats finns också ett unikt koncept i form av en fritidsgård för barn i mellanstadieåldern *Minimix*.

I Hammarkullen pågår stora satsningar för att rusta upp det befintliga bostadsbeståndet men också bygga nya bostäder, samhällsservice och verksamheter. En unik stadsomvandling och satsning har startat inom området och kommer pågå i många år framöver. Antalet medborgare bedöms öka, och planeringen har utgått från att öka områdets attraktivitet, öka boende och besökares känsla av trygghet, öka förutsättningar för kvarboende och skapa ett underlag för offentlig service.

Jämfört med Hjällbo och Lövgärdet där det idag finns familjecentralsliknande verksamheter är befolkningen större i Hammarkullen, dock är det närmare till Angered centrum med flera offentliga verksamheter och ett utbrett serviceutbud.

⁴ Göteborgsbladet 2022; stadsområde Nordost inkl primärområde. Göteborgs Stad Statistik och analys.

5.2 Socioekonomi och hälsa

Överlag är Hammarkullen ett socioekonomisk utsatt område som har utmaningar kopplat till hälsa, trygghet, segregation och kriminalitet. I Hammarkullen är medelinkomsten och utbildningsnivån lägre än genomsnittet i Göteborg och arbetslösheten är hög, med runt 18 procent av invånarna som saknar arbete. Livsvillkoren påverkar hälsan och arbete med tidiga och främjande insatser behöver stärkas för att ge alla barn i Hammarkullen en god start i livet.

Hammarkullen tillhör mellanområdet Södra Angered tillsammans med Hjällbo och Eriksbo (statistik på primärområdesnivå saknas). I detta mellanområde är kariesförekomsten hos barn hög, något som är en indikator för ohälsa senare i livet. Även andel barn vid 4 års ålder med övervikt eller fetma är högre än genomsnittet och flera andra hälsoutfall gällande barn och unga såväl som vuxna och äldre är lägre än Göteborgssnittet.

Gällande barnhälsovård så visar siffror från Västra Götalandsregionen att boende i Hammarkullen idag framför allt söker sig till barnavårdscentraler i Angered centrum där Närhälsan och Capio har BVC. Även BVC i Hjällbo har en del familjer från Hammarkullen. Om en familjecentralsliknande verksamhet blir aktuellt behövs ytterligare utredning för att se över besöksflöden mellan geografiska områden och hur det påverkar stadens verksamheter.

Socialförvaltningen Nordost

E-post: socialnordost@socialnordost.goteborg.se

Förskoleförvaltningen

E-post: forskola@forskoleforvaltningen.goteborg.se